

Dezvoltarea imaginației creatoare la studenți prin aplicarea principiilor transformării plastice la disciplina Bazele artei decorative

The development of students creative imagination by application of plastical transformation principals at Basics of decorative arts

Daniela Roșca-Ceban, *doctorandă*,
Olimpiada Arbuș-Spatari, *dr. în pedagogie, conf. univ.*,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Imaginația creatoare și specificul ei, dezvoltate în mod special, ar facilita procesului creator și, eventual, produsul calitativ al acestuia. Premisele pentru dezvoltarea imaginației creative pot fi stabilite în cadrul cursului Bazele artei decorative, care corespunde cerințelor contemporane de predare a artei plastice, în care sunt expuse metodic, în lanț, mijloacele, metodele și principiile de transformare plastică prin realizarea compozițională a lucrărilor decorative.

Cuvinte-cheie: *imaginația creativă, principiile transformării plastice, Bazele artei decorative.*

Abstract

Creative imagination and its specific, developed specifically can facilitate the creative process and eventually the quality of its product. The premises for the development of creative imagination may be determined in the course Fundamentals of Decorative Arts, this course teaching the requirements contemporary arts, which are exposed chain methodical means, methods and principles of compositional plastic transformation by creating decorative works.

Keywords: *creative imagination, plastic transformation principles, Fundamentals of Decorative Arts.*

„Scopul vieții e dezvoltarea sinelui.”

([Oscar Wilde](#))

Primul pas către autodezvoltare este făcut atunci când refuzăm să fim prizonierii mediului în care trăim și evoluăm. Fără imaginație nu poate fi creat nimic, iar produsele imaginației sunt mai creative atunci când omul este conectat mai eficient la realitatea obiectivă, la natura și mediul ambiental căruia îi aparține.

Indiferent de dimensiunea la care are loc dezvoltarea, este indiscutabil faptul că, în acest proces, locul primordial îl ocupă imaginația.

Locul *imaginației* în taxonomia generală a proceselor psihice a fost obiect de dispută și de controversă între psihologi. În timp ce unii (de ex., Ribot, Lipps, Dumas, Popescu-Neveanu) recunosc și subliniază individualitatea specifică și ireductibilitatea ei la alte entități psihice, alții

(îndeosebi autorii de orientare behavioristă și, mai recent, cei de orientare cognitivistă) contestă delimitarea ei ca proces distinct [9, p. 517].

Unele surse afirmă că între imaginație și creativitate nu există vreo diferență esențială și este cert faptul că aceste două concepte formează anumite interferențe, dar cercetătorii în psihologie totuși le-au delimitat, prezentând noi viziuni în acest domeniu [7, p. 154].

Conceptul psihologic de creativitate definește „capacitatea de a produce opere noi, de a utiliza comportamente noi, de a găsi soluții noi la o problemă”. Realitatea psihologică reflectată la diferite niveluri de dezvoltare, aprofundare, interiorizare impune abordarea *creativității* din diferite perspective, distincte, dar și complementare [7, p. 154].

Creativitatea este o capacitate mai complexă. Ea face posibilă crearea de produse reale ori pur mintale, constituind un progres în planul social. Componenta principală a creativității o constituie imaginația, dar creația de valoare reală mai presupune și o motivație, o dorință de a realiza ceva nou, ceva deosebit. Și cum noutatea, azi, nu se obține cu ușurință, o altă componentă implicată este voința, perseverența în a face numeroase încercări și verificări [8, p. 155].

Dezvoltarea creativității trebuie să înceapă de la cea mai fragedă vârstă și să continue și după școlaritate, sub îndrumarea părinților și educatorilor, prin crearea unui context cât mai stimulativ pentru creativitate [12, p. 118].

Imaginația corelează strâns cu creativitatea, ca trăsătură globală a organizării personalității. Încadrarea creativității în procesarea imagistică duce la individualizarea imaginației creatoare; la rândul său, implicarea imaginației în structura creativității duce la manifestarea specifică a creației imagistice. Factorul imaginativ este inclus atât în structura multiactorială a inteligenței generale, cât și în cea a aptitudinilor speciale – artistice, tehnice, logico-simbolice [25].

Conexiunea dintre creativitate și imaginația creativă este foarte fină, ambele reprezentând o parte necesară a vieții cotidiene a fiecăruia dintre noi în condițiile simple de existență. Una dintre problemele pe care le întâmpină studenții la stabilirea conexiunii dintre creativitate și imaginația creativă este empatia, care presupune un nivel de imaginație scăzut. Absența capacității empatice ar explica indigența procesului creator și a produsului acestuia. Astfel, sub această formă, imaginația creatoare este o însușire importantă, care necesită studiu aprofundat și dezvoltare.

Ca organizare și dinamică, imaginația creatoare este reglată esențialmente voluntar, conștient, elementele pulsionale și afective de sorginte inconștientă care intervin în diferite momente având caracter secundar și subordonat. Iluminările, viziunile, ideile spontane, care punctează cu o frecvență mai mare sau mai mică traiectoria procesului imaginativ, sunt

controlate și integrate printr-un plan anticipativ general, pe care ni-l facem în legătură cu „tema” sau cu „produsul” pe care dorim să-l obținem [9, p. 530].

Imaginația creatoare se manifestă sub trei aspecte: *inovația*, *descoperirea* și *invenția*.

Inovația constă în modificarea unor elemente cunoscute, existente, și în recombinarea lor, într-o nouă schemă sau structură, obținându-se, astfel, un produs cu aspect și proprietăți noi, inexistente la „obiectul”, inițial. *Descoperirea* constă într-o organizare nouă a schemelor mentale, care permite relevarea și punerea în evidență a unor aspecte, caracteristici și relații existente, dar ascunse și inaccesibile schemelor operatorii inițiale. *Specificul imaginației* în descoperire rezidă, așadar, în schimbarea unghiului de abordare a unui fenomen, în punerea lui în ipostaze și relații variate, pentru a-i dezvălui laturi și însușiri noi [9, pp. 530-531].

Inovarea este un proces (acțiunea de a inova), iar *inovația* este rezultatul unui proces de inovare. Există și opinia că „inovarea” este atât un proces, cât și rezultatul acestui proces (deci ar fi atât formă activă, cât și rezultativă), adică există o polisemie a termenului [16].

Dacă invenția este definită ca acțiunea de a imagina, a inventa, a crea ceva nou sau facultatea de a descoperi ceva, de a crea prin imaginație, inovația se definește (în special în economie) ca întregul proces, care continuă de la emergența unei idei până la materializarea sa (lansarea noului produs), prin cercetare de piață, dezvoltarea prototipului și primele faze de producție [25].

Conceptele de „inovație” și „invenție” sunt abordate și de Edward B. Roberts, care consideră că procesul de inovare este compus din două părți: 1) generarea unei idei sau invenții și 2) transformarea acestei idei într-o afacere sau în altă aplicație utilă. Această abordare poate fi prezentată prin formula: *Inovația = Invenție + Exploatare* [22, pp. 35-54].

Activitățile de inovare sunt acțiunile cu caracter științific, tehnologic, organizațional, financiar și comercial, care participă, toate, la materializarea inovațiilor și implementarea acestora [23].

Procesul de inovare include o serie de activități care nu au caracter de cercetare-dezvoltare, cum sunt fazele ulterioare de producție și distribuție a noilor produse, instruirea personalului în privința noilor procese, activități de implementare a inovațiilor [24].

Ca recunoaștere a importanței pe care o joacă inovația, anul 2009 a fost desemnat de către Comisia Europeană ca „Anul european al inovării și creativității: o inițiativă interdisciplinară care acoperă nu numai domeniile educației și ale culturii, ci și alte domenii, precum întreprinderile, media, cercetarea, politica socială și regională și dezvoltarea rurală” [15, p. 21].

Obiectele invențiilor se pot încadra în două categorii: *procedee* și *produse* (creațiile artistice).

Procedeul constă din activități tehnologice, care conduc la:

- obținerea, fabricarea sau utilizarea unui produs;
- rezultate de natură calitativă, ca: măsurare, analiză, reglare, control, curățare, uscare, diagnosticare sau tratament medical și altele.

Procedeul reprezintă o succesiune logică de etape, faze sau pași, definite prin ordinea de desfășurare, prin condiții inițiale, cum ar fi materia primă aleasă, prin parametri, prin condiții tehnice de desfășurare și/sau mijloace tehnice utilizate:

- o activitate tehnologică de natură mecanică, fizică, chimică, care are ca efect obținerea sau modificarea unui produs;
- o metodă de lucru, caracterizată prin metode de operare;
- o nouă utilizare a unui produs sau procedeu cunoscut.

Produsele pot fi obiecte ale unor *invenții*, în măsura în care ele constituie soluția tehnică a unei probleme. Produsul reprezintă un obiect cu caracteristici determinate, definite tehnic prin părțile sale constructive și, după caz, constitutive, prin elementele de legătură dintre acestea, prin forma sa constructivă sau a părților constitutive, prin rolul funcțional al acestora [24].

Astfel, cea mai importantă *formă a imaginației* este, desigur, cea *creatoare*. Ea se manifestă în diferite feluri, fie în mod involuntar, fie în mod precumpănitor voluntar [12, p. 159].

Fiind forma cea mai complexă a activismului *intelectual imagistic*, în plan individual, poate să prezinte niveluri de elaborare și trăsături dinamice semnificativ diferite. Dacă am aplica un test multidimensional de imaginație creatoare, care să acopere principalele modalități – artistică, științifică, tehnică –, educații testați vor fi divizați în trei grupe, fiecare atingând valoarea maximă a performanței la una din cele trei scale [8, p. 532].

Cercetările în domeniul psihologiei ne demonstrează că datele memorate mecanic dispar cel mai repede. Odată cu trecerea timpului, în memorie se păstrează doar elementele fragmentare, dezordonate, disparate.

Explicațiile, redările, planurile și imaginile din fondul metodic, folosite în procesul comunicării și asimilării noilor informații, suscită participarea nemijlocită a proceselor imaginative.

Este intensiv utilizată imaginația reproductivă, creându-se, totodată, condiții favorabile pentru dezvoltarea imaginației creatoare. Sintetizând informația, studentul este capabil să-și reprezinte transformator modelele, introducând modificări în desfășurata subiectului. Formele creative ale imaginației studentului sunt stimulate de metodele și procedeele utilizate la nivelul praxiologic al activității.

Dezvoltarea imaginației creative poate fi realizată în cadrul cursului *Bazele artei decorative*, iar procesul *de formare/dezvoltare profesională* în acest domeniu este structurat, metodologic, în baza fundamentelor de profil decorativ, specific activității creativ-compoziționale. Principiile care stau la baza profilului decorativ sunt principiile transformării plastice.

Principiile transformării plastice în procesul creării formelor artistice. Perfecționând transformarea artistică a compoziției și organizarea plastică a suprafeței lucrării, autorul folosește toate mijloacele artistice, combinându-le în cele mai diverse procedee.

Scopul principal al transformării plastice este evidențierea unei stări mai active a formei, pentru a atrage atenția spre centrul compozițional sau pentru a obține un aspect mai complex al compoziției. Crearea stării mai active a formei se realizează prin intermediul modificării, deformării conținutului siluetei [10, p. 53].

Transformarea contribuie la obținerea formelor noi, a culorilor noi. Principiile generale ale transformării sunt: *transformarea plastică exterioară* (modifică forma la exterior, conturul formei), *transformarea interioară – activizarea plastică* (din natură), *stilizarea* [10, p. 53].

În natură, *transformarea plastică* se bazează pe repetarea formei de bază, numite *modul*, care, pe parcursul timpului, își schimbă dimensiunile și formele. De exemplu: pornim de la un copac a cărei formă inițială se păstrează, deși unele părți, ca tulpina, ramurile și coroana, își schimbă proporțiile pe parcursul dezvoltării și, astfel, silueta își modifică forma.

În cadrul disciplinei universitare *Bazele artei decorative* propunem unele metode de transformare plastică (*exteriorul, interiorul (activizării plastice); transformarea formelor reale prin stilizare*).

Metoda *transformării plastice exterioare* se bazează pe următoarele procedee:

- a) adăugarea la forma de bază a unei forme plastice noi;
- b) secționarea și alunecarea;
- c) mărirea și micșorarea;
- d) suprapunerea, intercalarea;
- e) combinarea celor patru metode menționate mai sus.

Metoda *transformării interioare (activizării plastice)*, în care forma plastică la exterior nu se modifică:

- a) punctul – pata – forma;
- b) prin depunere de linie plastică subțire, linie plastică groasă, dungă;
- c) înscrierea unor forme adecvate;
- d) înscrierea unor forme contrare;

e) metoda combinării.

Metoda *transformării* formelor reale prin *stilizare*:

a) procedeul secționării se desfășoară prin observarea mediului înconjurător;

b) procedeul proporționării formelor plastice se axează pe mărirea sau micșorarea unei structuri, păstrându-i-se forma, culoarea, poziția [10, p. 57].

Domeniul dezvoltării creativității prin intermediul studiului și aplicării elementelor limbajului plastic a fost cercetat de O. Arbuș-Spatari, care prezintă principiile transformării la o nouă dimensiune epistemologică.

Metoda *transformării* elementelor limbajului plastic de la simplu la compus. În scopul *dezvoltării creativității* la studenți, în cadrul cursului de Artă textilă, a fost elaborată metoda transformării elementelor limbajului plastic de la forma simplă la forma compusă [2, p. 99].

Așadar, metoda transformării elementelor limbajului plastic de la simplu la compus va parcurge următoarele etape [2, p. 99]:

- prima etapă constă în familiarizarea cu elementele de bază ale limbajului plastic;
- etapa a doua este realizată prin transformarea elementelor limbajului plastic de la elementul simplu la forma compusă;
- etapa a treia constă în elaborarea formelor plastice creative și aplicarea lor în compoziții creative.

Realizarea primei etape – cea de familiarizare cu elementele de bază ale limbajului plastic – se efectuează în următoarea consecutivitate: determinarea elementelor de bază ale limbajului plastic (punct, linie, pătrat, cerc, spirală, romb, dreptunghi, spirală dreptunghiulară, elipsă); familiarizarea cu elementele limbajului plastic și analiza lor; selectarea elementelor plastice; sinteza elementelor plastice; compararea elementelor și a formelor plastice [2, p. 99].

Pentru realizarea etapei a doua – cea de transformare a elementelor limbajului plastic de la elemente simple la forme compuse –, transformarea elementelor simple în forme compuse va servi la transformarea, la declanșarea creativă a elementelor limbajului plastic. Menționăm că în procesul transformării elementelor limbajului plastic (punctul, linia), forma plastică nouă, elaborată, devine activă. Am constatat că transformarea elementelor limbajului plastic se află în dinamică, în continuă mișcare [2, p. 99].

Realizarea celei de-a treia etape – de elaborare a compozițiilor plastice – este posibilă prin aplicarea creativă a formelor plastice și poate fi realizată în următoarea consecutivitate: acumularea informației vizuale; selectarea materialelor; realizarea temei propuse în crochiuri; lucrul asupra proiectului; îndeplinirea proiectului artistic în tehnicile speciale ale cursului de Artă textilă (imprimeu, tapiserie) [2, p. 99].

Așadar, în baza metodei analizate au fost efectuate un șir de exerciții cu referire la transformarea elementelor limbajului plastic. Procesul elaborării compozițiilor creative implică următoarele puncte de referință:

- compozițiile creative sunt elaborate prin aplicarea conștientă a elementelor limbajului plastic;
- compozițiile elaborate în procesul creator au o dominantă compozițională (un element plastic dominant);
- dominantă, în compoziția decorativă, reprezentată de elementele plastice, este susținută de alte elemente ale limbajului plastic, în procesul elaborării compozițiilor creative pentru realizarea produsului creator în domeniul artelor textile [2, p. 99].

Astfel, cercetările realizate în domeniul dat au menirea de a facilita activitatea profesional-artistică și vor fi utile în procesul dezvoltării imaginației creative și instruirii plastice atât a studenților, cât și a tuturor doritorilor de a se familiariza cu principiile creării lucrărilor de artă plastică decorativă și de design.

Concluzii: Cursul *Bazele artei decorative* presupune prelegeri și exerciții practice utile pentru studenți. Conținutul lui cuprinde cunoștințe esențiale teoretice și practice despre forme, culori și metode de alcătuire a compozițiilor. Transformarea artistico-plastică, stilizarea artistică ale motivelor ornamentale sunt reprezentate cu istoria, evoluția și compunerea/elaborarea lui. Transformarea artistico-plastică implică un șir de metode: *transformarea plastică exterioară* (modificarea formei la exterior, modificarea conturului formei), *transformarea interioară – activizarea plastică* (din natură), *stilizarea*, care, prin aplicare la nivel praxiologic, îi oferă produsului caracter decorativ. Aceste procedee facilitează procesul dezvoltării imaginației creatoare și a creativității în general.

Problema dată a fost studiată de mai mulți autori (O. Arbuz-Spatari, R. Arnheim, I. Daghi, V. Grama, A. Uvarov), care au contribuit la extinderea acestui domeniu și au adus această sferă de aplicare la o nouă dimensiune. Or, nimic nu poate fi creat fără imaginație. *Imaginația creatoare* dezvoltată este utilă nu doar în activitatea artistică, ci și în viața cotidiană, contribuind la ameliorarea realității obiective. Deși imaginația creatoare este indispensabilă activității general-umane, totuși locul de bază al acesteia este în domeniul artistic; aici problema principală fiind indigența procesului creator și, eventual, calitatea proastă a produsului creativ.

Astfel, la etapa actuală, *dezvoltarea imaginației creatoare (invenția și inovația)* prezintă interes nu doar pentru cercetătorii psihologiei, ci și pentru cercetătorii din domeniul artistico-plastic de activitate. În fond, fiecare persoană instruită dispune de un randament general creativ, care necesită a fi dezvoltat la un anumit nivel, pentru o productivitate artistică calitativă.

Asupra procesului creator pot influența numeroși factori, de origine externă sau internă, dar sarcina decisivă îi revine instituției de învățământ superior, prin cursurile de Artă plastică și, în mod special, cursului *Bazele artei decorative*. Acțiunile creative organizate în cadrul acestui curs reprezintă un fond de manifestare a imaginației creatoare, care, la rândul său, va susține eficient procesul de formare/dezvoltare a personalității.

Bibliografie

1. Arbuz-Spatari, O., *Metodologia dezvoltării creativității artistice la studenți prin studierea și aplicarea elementelor limbajului plastic (în cadrul cursului de Arta textilă)*. Autoref. tezei de dr. în ped., Chișinău, 2011.
2. Arbuz-Spatari, O., *Dezvoltarea creativității artistice la studenți prin metode de studiere și aplicarea elementelor limbajului plastic (în cadrul cursului de Arta textilă)*. Conferința internațională Arts and design AD, Chișinău, 2011.
3. Arnheim, R., *Arta și percepția vizuală, o psihologie a văzului creator*, București, Meridiane, 1974.
4. Ciumara, T., *Explorarea funcțiilor economice ale consultanței în practicile inovative de management în condițiile dezvoltării economice durabile*, Institutul Național de Cercetări Economice, 2013.
5. Ciumara, T., *Brief Analysis Of Some Sources Of Managerial Innovation. Financial Studies*, vol. 15, nr. 3, 2011.
6. Cristea, S., *Dicționar enciclopedic de pedagogie*, Didactica Publishing House, București, 2015.
7. Cosmovici, A., *Psihologia generală*, Polirom, Iași, 1996.
8. Daghi, I., *Compoziția decorativă frontală*, Prim, Chișinău, 2010.
9. Golu, M., *Fundamentele psihologiei*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007.
10. Grama, V., Uvarov, A., *Metodele principale de transformare a formelor și aspectelor gamelor de formă, Tehnologia educației artistico-plastice*, Chișinău, 2000.
11. [Joja, A.](#) și colab., [Dicționar Enciclopedic Român](#), [Editura Politică](#), București, 1962-1966.
12. Popescu, G., *Psihologia creativității*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007.
13. [Răduț, R.](#) și colab., [Lexiconul Tehnic Român](#), [Editura Tehnică](#), București, 1957-1966.
14. Stănescu, S., *Abordarea conceptuală a inovației în contextul relansării strategiei de la Lisabona*, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Editura Academiei Române, București, 2009.
15. Azgaldov, G., Kostin, A., *K voprosu o termine „inovația”* (Asupra problemei despre termenul *inovație*), 2009.
16. Wilde, O., *The Collected Works of Oscar Wilde*, Wordsworth Editions, 2007.
17. *Dicționar enciclopedic*, vol. 1, Editura Enciclopedică, București, 1993.
18. [Dicționarul explicativ al limbii române](#), [Academia Română](#), Institutul de Lingvistică „[Iorgu Iordan](#)”, [Editura Univers Enciclopedic](#), 1998.
19. Corsi, P., *Innovation Engineering. The power of intangible networks*, Published by ISTE Ltd London, 2006.
20. Edward, B., *Managing Invention and Innovation*, în „Research-Technology Management”, 2007, 50 (1), pp. 35-54.
21. Roberts, Edward B. *Managing Invention and Innovation*, în „Research-Technology Management”, 2007, 50 (1), pp. 35-54.

22. European Commission: European Innovation Scoreboard. Comparative analysis of innovation performance, 2009.
23. OSLO Manual. Guidelines for collecting and interpreting innovation data.3rd ed.OECD/EuropeanCommunities,2005]<https://ro.wikipedia.org/wiki/Inova%C8%9Bie>
24. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Inova%C8%9Bie>]
25. <http://www.referat.ro/referate.html>/imaginația între real și patologic
26. <http://revista-romania-azi.wgz.ro/> Modalități de dezvoltare a creativității la elevii din clasele primare (de Vasile Aioanei)
27. <http://documents.mx/documents/imaginatia-si-creativitatea-55f59bef7fa45>.
28. [htmlhttps://dexonline.ro/dezvoltarea](https://dexonline.ro/dezvoltarea)